

100 שנה
לפאולו פריירה
עמ' 7

זוהדרין

פועלי כל הארצות התאחדו!

زوهدريڤ ZOHADEREKH

גיליון 50 / 29 בדצמבר 2021

מרצ ורע"מ עם כיבוש הגולן

שוטרים נגד תושבים ערבים-דרוזים שהפגינו נגד הצבת טוריבינות רוח ברמת הגולן, דצמבר 2020 (צילום: אל-מרסד)

מול הישיבה מחו גם חקלאים נגד מדיניותם של שרי האוצר והחקלאות מ ישראל ביתנו, הפוגעת בענף החקלאות ומעשירה את רשתות השיווק הגדולות על חשבון הצרכנים. במסגרת הדיון אישרה הממשלה, בתמיכת שרי העבודה ומרצ, בניית 9,000 יחידות דיור חדשות במרחב הצפוני; הקמת שתי התנחלויות חדשות ברמה; ותוספת של אלפי מקומות עבודה למתנחלים. כל זאת בפרק זמן של ארבע שנים בלבד, ובתקציב נלווה של יותר ממיליארד שקל. חיזוק הכיבוש בגולן, על עלויותיו הגבוהות, מצטרף להחלטת ועדת הכספים של הכנסת (אף היא בניהולו של איש ישראל ביתנו) להעברת סכום עתק נוסף למימון מדיניות המלחמה. ועדת הכספים אישרה (27.12) העברה של 1.5 מיליארד שקל, נוסף להעברה של 7.4 מיליארד שאושרה בשבוע שעבר, לרכש אמצעי לחימה מתוצרת ארה"ב עבור חיל האוויר – כהכנה למלחמה נגד איראן. חברי ועדת הכספים אישרו זאת מבלי שנענו שאלותיהם לאלו מטרות דרוש הסכום שלא נכלל עד כה בבסיס התקציב. רק ביולי האחרון סיכמו בנט, שר האוצר ליברמן ושר הביטחון גנץ כי תקציב הביטחון יעמוד על כ-58 מיליארד שקל בשנת 2022 – תוספת של 7 מיליארד שקל לבסיס התקציב 2021. זו מורשת בנט ושותפיו: העמקת הכיבוש והאצת ההכנות למלחמה עקובה מדם.

ח"כ ג'יידא רינאווי זועבי, חברת הקואליציה הימנית של נפתלי בנט, ביקרה את ישיבת הממשלה שנערכה בתחילת השבוע (26.12) ברמת הגולן שתחת כיבוש ישראלי. "לדעתי ההחלטה לערוך היום ישיבת ברמת הגולן הייתה טעות", אמרה חברת הכנסת ממרצ. "דין רמת הגולן כדין שטח כבוש. על רמת הגולן להיות חלק מכל הסכם ומשא ומתן מדיני עתידי", הוסיפה. אך גם ח"כ רינאווי זועבי עצמה טועה: ההחלטה אינה טעות – זו המדיניות של ממשלת הימין, הנותנת ידה לעוולות הכיבוש ברמת הגולן, בגדה המערבית ובמזרח ירושלים. מדיניות זו מקבלת תמיכה פעילה מצד מפלגת העבודה והסכמה שבשתיקה של מרצ ורע"מ (ר' מאמר בעמ' 3 בגיליון זה). תושבי רמת הגולן הסורים נאבק זה שנים רבות נגד הכיבוש הישראלי: מהשביתה הכללית הארוכה שקיימו בשנת 1981 ועד להפגנות שנערכו בדצמבר אשתקד ובאפריל האחרון – והצדק עמם. גם ארגוני הסביבה הביעו התנגדות לתוכנית הענק להכפלת אוכלוסיית המתנחלים ברמת הגולן. את התוכנית אישרה הממשלה בישיבתה בהתנחלות מבוא חמה, שנערכה תחת איומי התפשטות זן האומיקרון (ראש הממשלה נפתלי בנט נטש את הישיבה בבחילות בעקבות הדבקת בתו).

מכתבים למערכת

המלחמה בתיגראי והשלכותיה

לפני כשנה פרצה מלחמה במחוז תיגראי, המדינה הצפונית בפדרציה האתיופית. ראש ממשלת אתיופיה אביי אחמד – חתן פרס נובל לשלום – הצהיר שהחזית העממית לשחרור תיגראי תקפה בסיס צבאי במחוז, ולכן ייכנסו כוחות הצבא האתיופיים לתיגראי. בהמשך הצטרפו ללחימה גם כוחות אריתריים. בעקבות פרוץ המלחמה נאסרה פעילות התקשורת במחוז תיגראי, והיה קושי רב להשיג מידע לגבי המתחולל בו. זמן קצר לאחר מכן פורסמו דיווחים מאנשים שנסו על נפשם לגבול סודאן. מהמלטים עלו עדויות מצמררות: רצח עם, אונס, שריפת בתים, גניבות, ורעב וצמא נוראים.

באותה תקופה החלו להגיע אלינו, למחלקת הקו החם – מחלקת השטח של המוקד לפליטים ולמהגרים – אנשים מתיגראי שנמצאים בארץ וחוששים לחיי משפחותיהם, שעמן אבד הקשר מאז תחילת המלחמה. הבנו שהדבר הנכון לעשות הוא לבצע מחקר מקיף על מה שקורה בתיגראי על מנת שנוכל לעזור לפונים אלינו.

המחקר ומההכשרות בנושא שארגנו לצוות המוקד, יחד עם ארגונים שותפים, התברר שהמצב בתיגראי אכן קשה מאוד. לכן החלטנו לגבש אסטרטגיה דחופה כדי להגן על האתיופים ממוצא תיגרי הנמצאים בארץ.

אחרי דיונים רבים, החלטנו לבחור "תיק דגל" של אתיופי ממוצא תיגרי ולהגיש עבורו בקשה לעיון מחדש בתיק המקלט שנסגר. ואכן, יחד עם עו"ד מוריאל אורדן הגשנו עבור מר טסגאי (שם בדוי) בקשה לעיון מחדש בתיק המקלט שלו. טסגאי קיבל דחייה לבקשת המקלט שלו זמן קצר לפני פרוץ המלחמה בתיגראי. אמו ואחותו נשארו בתיגראי והקשר איתן ניתק. טסגאי הגיע אלינו מעורער ומפוחד. הדאגה למצב המשפחה ואי-הידיעה גרמו לו מצוקה. לטסגאי אחות גם באדיס אבבה. היא הותקפה בידי חיילי המשטר האתיופי, שפצעו וכלאו אותה על רקע זהותה האתנית.

את הבקשה לעיון מחדש בעניינו של טסגאי הגשנו למשרד הפנים בפברואר 2021. כמה חודשים לאחר מכן נודע לטסגאי, כי אמו ואחותו נרצחו יחד עם תיגרים אחרים בטבח שהתרחש בעיר אקסום במהלך חג דתי. עם קבלת החדשות הרעות חווה טסגאי התמוטטות נפשית. לצערנו הרב, עד אותה נקודה טסגאי עוד לא קיבל אשרת שהייה בישראל.

בינתיים, המחלקה המשפטית של המוקד, בשיתוף פעולה עם היא"ס והקליניקה לזכויות פליטים באוניברסיטת תל אביב, המשיכה במחקריה. באוגוסט האחרון הגישה המחלקה מכתב מפורט לשרת הפנים איילת שקד, לשר המשפטים גדעון סער ולשר החוץ יאיר לפיד, בבקשה לקביעת מדיניות אי-הרחקה ביחס לתיגרים אזרחי אתיופיה וטיפול בבקשותיהם למקלט.

בנובמבר האחרון קיבלנו מענה לבקשה זו וניתנה האפשרות לאתיופים ממוצא תיגרי לפתוח מחדש את בקשות המקלט שלהם ולקבל אשרת שהייה. בין השאר קיבל גם טסגאי אשרת שהייה. זה הרגיע אותו נפשית, כי עכשיו אינו צריך עוד לחשוש לביטחונו האישי בנוסף לכל דאגותיו.

מייסון חייר, רכזת הגנה על זכויות מבקשי מקלט המוקד לפליטים ולמהגרים

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
או לתיבת דואר 26205 ת"א-יפו 612610

דברים בשם אומרם

ביקש רשות מהנציב העליון

"הנשיא יצחק הרצוג אמר כי יציג ליועץ לביטחון לאומי של ארה"ב את הבקשה של מתנחלי המאחז חומש שלא לפנות את הישיבה במקום".

הגר שיוף, "הארץ", 22.12

תענית השתיקה של שרת הפנים

"השרה איילת שקד תקפה במליאה את ח"כ עופר כסיף: 'עשיתי לך טובה שלא תבעתי אותך דיבה. אתה אולי הח"כ היחיד במשכן שאני מסרבת לדבר איתו'".

שרת הפנים איילת שקד, האתר "סדושים", 15.12

בניכוי המאבק בכיבוש וקידום הצדק החברתי

"השבוע לפני ששה חודשים הושבענו לממשלה, ואני נכנסתי למשרד להגנת הסביבה. הבטחתי להיאבק במשבר האקלים, להגן על הסביבה, הים והחופים, להעביר את ישראל לעידן של כלכלה מעגלית, לבצע תיקון היסטורי בחברה הערבית, לגמול את ישראל מפלסטיק. הבטחתי – וקיימתי. בפרק הזמן הקצר הזה עשינו מה שלא נעשה כאן שנים".

שרת הסביבה תמר זנדברג באגרת לחברי מרצ, 17.12

כבר לא יומרץ בנט; עכשיו מרצ התבטאה

"תמכתי בכניסתה של מרצ לממשלה וחשבתי שנכון למפלגה להשפיע מבפנים, ובטח נכון למדינת ישראל להיחלץ משלטונו הרע של בנימין נתניהו, אולם מאז קיפלו שרי מרצ את דגל המאבק בכיבוש. לזכותו של היר"ר ניצן הורוביץ ייאמר שהוא מעולם לא התיימר לעסוק יותר מדי בכיבוש. בשם שלמות הממשלה והמשך חייה נרמסה ונדחקה לפינה ציפור נפשה של מרצ מאז הקמתה. בחצי השנה האחרונה גברה אלימות של מתנחלים בשטחים, התקבלו החלטות ממשלה על הרחבת התנחלויות ולא פונה אפילו מאחז בלתי חוקי אחד. בשם 'רק לא ביבי' הקריבה מרצ את הפלסטינים והפכה להיות עוד מפלגה ככל המפלגות, בדיוק כפי שחלמו מי שהיום אוחזים בהגה הספינה".

ניר אבישי כהן, בעבר חבר הנהלת מרצ, "ווינט", 19.12

כואב להם, לימנים

"ארגון השמאל הרדיקלי הגדה השמאלית והמפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) מארגנות מפגן תמיכה בנשיא הצ'יליאני הנבחר גבריאל בוריק. בוריק הוא שמאלני קיצוני שהתבטא בעבר מספר פעמים נגד ישראל. בדף הפייסבוק של האירוע נכתב: 'העם המאוחד לעולם לא ינוצח: הרצאה ומסיבה לכבוד ניצחון השמאל בצ'ילה'. תוך כך, חבר הכנסת לשעבר מטעם חד"ש, דב חנין, כתב בפייסבוק כי מדובר ב'נצחון היסטורי לשמאל בצ'ילה: כחמישים שנים אחרי ההפיכה הצבאית הרצחנית שהפילה את הנשיא הסוציאליסט סלוודור איינדה, נבחר מנהיג הסטודנטים הצעיר גבריאל בוריק לנשיאות'".

חתי ברנהרט, האתר "סדושים", 22.12

את מי משרתת הפוליטיקה הסקטוריאלית של מנסור עבאס

לא צריכים עוד ש"ס

איור: תומר טולדנו

כמתווכים בין השלטון לבין מגזר מוחלש התלוי בהם מבחינה חומרית. במילים אחרות, ש"ס לא ערערה על הסדר הקפיטליסטי הניאו-ליברלי, אלא השתלבה בתוכו. זו, אם כן, הדוגמא שעומדת לנגד עיניו של עבאס – לפי עדותו שלו. אין זה מקרה שעבאס מתרחק מדרישות פוליטיות לאומיות כמו סיום הכיבוש או השפעה על זהות המדינה. התרחקותו מהשיח הלאומי הפלסטיני משתלבת באתוס הקפיטליסטי-האינדיבידואליסטי השולט בישראל.

פוליטיקה של בני חסות

עבאס למעשה קורא לאזרחים הערבים לזנוח את הזהות ואת הדרישות הלאומיות ולהתמקד בשיפור מעמדם במסגרת המשטר הקיים. זהו סדר יום המשרת את השכבות המבוססות בחברה הערבית, שיש להן מה להרוויח מהשתלבות במנגנוני המדינה. על רקע זה ניתן להבין את דבריו של עבאס בשבוע שעבר: "מדינת ישראל היא מדינה יהודית וככה היא תישאר. השאלה היא מה המעמד של אזרח ערבי".

היטיב לענות לעבאס ח"כ עופר כסיף, שכתב: "אי אפשר לנתק את שאלת זהות המדינה ממעמדו של האזרח הערבי בה. מעמדו יהיה שווה ומכובד אך ורק אם זהות המדינה תהיה שוויונית ומכבדת – קרי, מדינת כל אזרחיה".

הפוליטיקה של רע"מ אולי תניב הישגים מוגבלים בטווח הקצר, אך בטווח הארוך היא הרסנית לציבור הערבי. היא מבקשת לעצב אותו מחדש כציבור כנוע של בני חסות, שאינו נאבק לשינוי המערכת הגזענית והקפיטליסטית המדכאת אותו אלא תלוי בחסדי השלטון. כדי לחולל שינוי אמיתי במצבם של האזרחים הערבים בישראל, אין חלופה למאבק ערבי-יהודי נחוש לשינוי השיטה.

אסף טלגם

מאז הקמתה של ממשלת השינוי מסתמנת אופנה חדשה בקרב מצביעי השמאל הציוני: התלהבות ממנסור עבאס. האנשים אשר הביעו שאט נפש מהרשימה המשותפת בבחירות לכנסת ה-22 וה-23 בגלל ההומופוביה והשמרנות של התנועה האסלאמית, מעניקים עכשיו חיבוק חם לעבאס. לדברי אוהדיו החדשים בציבור היהודי, עבאס מבטא מסר חדש ומרענן של השתתפות החברה הערבית בציבוריות הישראלית ובמוסדות המדינה, של שותפות יהודית-ערבית, ואף של "מתינות".

מאמרו של מיכאל מילשטיין במוסף "הארץ" (17.12) הוא דוגמא בולטת – אחת מני רבות –

למגמה זו. מילשטיין מכתיר את עבאס בתואר: "הפוליטיקאי הערבי המשפיע ביותר בישראל מאז הקמתה". הוא מתאר את הצטרפותה של רע"מ לקואליציה כ"אחד הניסויים הפוליטיים והציבוריים החשובים שנערכים בישראל", ואת מדיניותו של עבאס בתור "הבשורה הרעננה ביותר בנוגע ליחסי יהודים-ערבים שהועלתה בישראל בעשורים האחרונים", המפגינה "נכונות חסרת תקדים להשתלב במדינה בלי לחתור לקעקוע צביונה". בפסקת הסיום מכריז מילשטיין: "בשורת השינוי אשר לה ייחלו רבים בחברות הערבית והיהודית הגיעה".

אריה דרעי הערבי

עבאס עצמו מטפח תדמית זו בהתלהבות. הוא אימץ את ההשוואה בין רע"מ לש"ס כמפלגות פרגמטיות המבקשות לקדם את רווחת המגזר אותו הן מייצגות. בראיונות בתקשורת הערבית עבאס אף כינה עצמו "אריה דרעי הערבי" (בערבית, כמובן, לא יתפסו אותו באמירה כזו). כאן מתבקש לשאול: האמנם הצליחה ש"ס להיטיב עם ציבור בוחריה? ואת מי משרתת פוליטיקה סקטוריאלית מסוג זה?

הציבור החרדי, כידוע, הוא אחד העניים ביותר בישראל. על אף שש"ס הייתה שותפה ברוב הממשלות בשלושת העשורים האחרונים, עובדה יסודית זו לא השתנה. נהפוך הוא – הפערים החברתיים והכלכליים בארץ רק העמיקו, לרעת מצביעיה העניים של המפלגה. מי כן הרוויח מהפרויקט הפוליטי ששמו ש"ס? שכבה דקה של עסקנים, רבנים ומקורביהם, שנעזרו בשורה ובמשאבי המדינה כדי להדק את אחיזתם בציבור החרדי והמזרחי המסורתי.

האם ניסתה ש"ס להתמודד ברצינות עם מקורות הקיפוח והעוני של הציבור אותו היא מתיימרת לייצג? התשובה שלילית, שכן הקיפוח והעוני המתמשכים הם מקורות כוחה של המפלגה. מעמדם של מנהיגיה מבוסס על תפקידם

שדרישות אלה לא באו לידי ביטוי בכל ארבע טיוטות התקציב שהוצגו עד כה. בהודעת הסיעה מפורטות הדרישות. בתחום התכנון והתשתיות דרשה חד"ש קידום מבני ציבור בשכונת ואדי ניסנאס; תיקון התוכנית לשיקום שכונת חליסה; שיקום ופיתוח תשתיות במושבה הגרמנית, בוואדי ניסנאס ובחליסה; תוספת 50 מקומות חנייה בשכונת עבאס, וחיבור מכביש 2 לבית הקברות המוסלמי בכפר סמיר.

דורשים שוויון לתושבים הערבים

בתחומי הרווחה דרשה חד"ש הבטחה של חלקה של העירייה במימון התוכנית "אתגרים" לחינוך בלתי פורמלי; הקצאת תקן למנהל ערבי לתחום הנוער והצעירים; וכן תקציב של מיליון שקלים לתוכנית למאבק בפשיעה ובאלימות בחברה הערבית. בתחום החינוך דרשה חד"ש מינוי יועץ לחינוך הערבי ותקציבים לתוספת אגף והצטיידות בבית הספר הממלכתי אל-חיוואר; תוספת כיתות ותשתיות בתיכון אל-כרמה ותכנון בית ספר תיכון חדש בחליסה. עוד דרשה חד"ש שוויון בחלוקת משאבים לבתי הספר הכנסייתיים בדומה לניתן לבתי הספר החרדיים; הקמת שני מתחמים למעונות יום לילדים ערבים מגיל שלושה חודשים עד שלוש שנים; ותקציב למלגות לסטודנטים בהשכלה הגבוהה.

גם בתקציב הפיתוח, שנגנו לעת עתה, אין שום פרויקט של פיתוח בשכונות הערביות. עוד נמסר מהסיעה, כי לקראת גיבוש הצעת תקציב חדשה מטעם ראש העיר או תקציב אלטרנטיבי מטעם האופוזיציה, תמשיך סיעת חד"ש להעמיד את כל הדרישות בפני ראש העיר ובפני מועצת העיר, ותחליט על המשך דרכה לפי מידת ההיענות לדרישות.

"סיעת חד"ש שוקלת את המשך דרכה בקואליציה. בשלוש השנים האחרונות יש נסיגה כללית בתפקוד העירייה בכל התחומים ולגבי כל התושבים. אבל התושבים הערבים, שחלקם הגדול מתגורר בשכונות מוחלשות ואינו נהנה משרותים עירוניים ראויים, משלם מחיר גבוה יותר. סיעת חד"ש מתנגדת לאפשרות של פיזור המועצה, אבל לא תתמוך בתקציב שמפלה לרעה בצורה כה בוטה את הציבור הערבי בעיר ואינו עונה לצרכיו", נמסר בהודעת הסיעה.

הרשימה המשותפת: לפתוח

בחקירה פלילית נגד בן גביר

הרשימה המשותפת פנתה (22.12) ליועץ המשפטי לממשלה אביחי מנדלבליט בדרישה לפתוח חקירה פלילית נגד ח"כ איתמר בן גביר (הציונות הדתית) בעקבות התקרית במהלכה שלף אקדח ואיים על שני מאבטחים ערבים בחניון בתל-אביב. כן פנו חברי הרשימה המשותפת לקצין הכנסת בדרישה לשלול מח"כ בן גביר את רישיון הנשק שניתן לו. בן גביר טען כי שוטרים שהזעיק למקום עיכבו לחקירה כמה מהשומרים. אך במשטרה הבהירו כי איש לא עוכב, וכי גם השומרים העידו שבן גביר איים עליהם.

לבדרי הרשימה המשותפת, יש לשלול מבן גביר את רישיון הנשק "כדי למנוע פגיעה ואיום על אזרחים חפים מפשע". "סרטונים מסיתים בהם נראה ח"כ בן גביר כשהוא מתנהג באלימות משמשים דוגמא לתומכיו. זהו נדבך נוסף של ההסתה והבערת השטח המסוכנת מצד בן גביר, שעלולה להוביל אזרחים הנחשפים להתנהלותו לתגובות נחפזות" הוסיפו.

לגבי בן גביר, "אין שום ספק שמדובר באדם מסוכן שאינו מסתפק בהסתה מילולית – שהיא כשלעצמה מדרבנת אנשים לנקוט פעולות פיסיות אלימות – אלא באדם העלול להוציא את ההסתה לפועל כמו ידיו", נמסר מהרשימה המשותפת.

סיעת חד"ש נגד התקציב בחיפה

לאחר דיון ארוך וסוער, דחתה מועצת העיר חיפה (23.12) את הצעת התקציב של ראש העיר עינת קליש-רוותם לשנת 2022. להצעת התקציב התנגדו 19 חברי מועצה, ורק שמונה חברי מועצה הצביעו בעד.

סיעת חד"ש במועצת העיר, שהיא חלק מהקואליציה, החליטה להתנגד לתקציב. חברת המועצה שהירה שלבי (חד"ש) אמרה: "אי אפשר להמשיך לקבץ נדבות". על כך הוסיף יו"ר הסיעה רג'א זעאתרה: "כאשר עוד היה תקציב פיתוח, הצגנו את הדרישות עבור הציבור הערבי. אני מסתכל בתקציב הפיתוח. מתוך 102 מיליון שקל מכספי מפעל הפיס – שום פרויקט אינו בשכונות הערביות. איך ייתכן? דרשנו שיקום תשתיות בוואדי ניסנאס. חברי מועצת העיר באים ברובם לשכונה לנגב חומוס ולאכול פלאפל, אבל ישנם אנשים שגרים שם. ישנה בעיה של תשתיות ושל מדרכות ותאורה. למשל, בתלפיות השקיעו 30 מיליון שקל, והשנה – עוד 30 מיליון". "אם יש כסף, הוא צריך להתחלק בין כולם. ואם אין – אז אין לכולם. כך זה אמור להיות בעיר שוויונית", הוסיף.

הסכסוך סביב בית הספר אל-חיוואר

עוד התייחס זעאתרה למצבו של בית הספר אל-חיוואר: "בהתחלה אמרו להם שיש תקציב. אחר כך אמרו להם: 'אנחנו צריכים לבדוק כי זה מבנה לשימור'. ולבסוף, בגלל שזה מבנה לשימור, משרד החינוך לא רוצה להשתתף בהוצאה. בינתיים אין תקציב. לבתי ספר אחרים יש הקצאות". זעאתרה הוסיף: "יש 32 מעונות יום בחיפה, ואף לא אחד מהם משרת ילדים בשכונות הערביות. תרבות – ביקשנו ונאמר לנו שיהיה תקציב לתרבות ערבית ולתמיכות... גם זה לא נמצא בספר התקציב. עינת, אמרת שזו העיר של כולם. כמה רחובות חנקת בשנה-שנתיים האחרונות? מתוך כל השמות שניתנו – כמה שמות היו של אנשי תרבות ערבים? גם לנו יש. התקציב הזה אינו של כולם, הוא בוודאי לא של הילדים הערבים. צריך שהתקציב יהיה שוויוני, ואז נתמוך בו".

בתחילת אוקטובר הגישו חברי המועצה זעאתרה ושלבי לראשי העירייה מסמך דרישות לקראת הכנת התקציב. אלא

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח

כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות

המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה

הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

הרכבל המתוכנן בשמי ירושלים (הדמיה: "עיר עמים")

שהממשלה בחרה לדלג על ועדות התכנון, קולם לא נשמע. את תוכנית הרכבל, שתפגע באופן אנוש בירושלים, צריך להוריד מהשולחן או לכל הפחות להחזיר אותה בהליכי התכנון הרגילים, שיאפשרו לערער על הכשלים."

גם דו"ח הכדאיות הכלכלית שהזמינו יזמי הרכבל מראה, שבמידה שהקמת הרכבל תתייקר בכשליש מהאומדן שניתן, לרכבל אין כדאיות כלכלית. עוד קובע הדו"ח, כי אם הנכנסים לעיר העתיקה מהשערים הצפוניים (שער שכם, שער האריות ושער הפרחים – כלומר, השערים דרכם נכנסים לעיר העתיקה הפלסטינים שתחת כיבוש) לא ישתמשו ברכבל, לא תהיה לו כדאיות כלכלית.

בשירות המתנחלים

לפי ארגון המתכננים "במקום", מציעה התוכנית להקים רכבל ממתחם התחנה הראשונה בירושלים המערבית, מעל גיא בן הינום, אל הר ציון ומשם למתחם "עיר דוד" שהקימו מתנחלים בירושלים המזרחית. הרעיון המרכזי העומד בבסיס הקמת רכבל לעיר העתיקה בירושלים הוא הפיכתה של "עיר דוד" לשער הראשי לעיר העתיקה, תוך הזרמת מיליוני תיירים מהארץ ומהעולם למקום.

אלא ש"עיר דוד" נמצאת בשכונה הפלסטינית סילוואן בוואדי חילוה. בשכונה זו מתגוררים יותר מ-4 אלפים תושבים, המשוועים לתכנון הולם אשר יספק את צורכיהם בכל תחומי החיים: מגורים, מוסדות חינוך, גינות משחק ועוד. השכונה מעולם לא הוכרה בידי מדינת ישראל, למרות שבתים רבים בה נבנו עוד לפני 1967. תוכניות שנערכו לגבי המקום קבעו ייעודי קרקע של שימור וארכיאולוגיה ומגוון סוגים של שטחים פתוחים עם הגבלות בנייה משמעותיות. תוכניות אלה מקשות מאוד על התושבים בחיי היומיום כיוון שאינן מאפשרות שירותים ציבוריים חיוניים.

הרכבל מתוכנן לעבור ממש מעל גגות הבתים בוואדי חילוה, ויסודות העמודים המאסיביים מתוכננים לקום מתחת ליסודות הבתים הקיימים. הוראות ההפקעה מנוסחות בערפול, כך שעתידי הבתים הקיימים אינו ברור וקשה לתושבים לדעת איך להתגונן. התחנה הסופית של הרכבת מתוכננת מעל "מרכז קדם" – מרכז מבקרים שמתכננים המתנחלים להקים ב"עיר דוד". לדברי "במקום", הרשויות נוקטות צעדים חריגים כדי לאפשר בניית רכבל בתוך גן לאומי, וזאת ללא שיתוף הציבור וללא התייעצות עם אנשי מקצוע.

נמרוד עובד

המדינה מבקש ארכה נוספת מבג"ץ

רכבל הסיפוח במזרח י-ם

ביום פרסומו של גיליון זה, 30 בדצמבר, פוקעת ההארכה הנוספת שקיבלה המדינה מבג"ץ בעתירות נגד פרויקט רכבל הסיפוח בעיר העתיקה בירושלים. לפני כחודש התבקשה הממשלה להגיש תצהיר משלים בנושא תוך 21 יום.

בג"ץ קבע עוד בפברואר כי על המדינה להגיב לטענותיהם של ארגוני הסביבה ותנועות השלום נגד התוכנית, ולהסביר מדוע קודם הפרויקט בהליך מהיר כפרויקט תחבורתי אף שהוא מוגדר כאתר תיירות. שרות התחבורה והסביבה, מירב מיכאלי ותמר זנברג, הודיעו שהן מתנגדות לרכבל שתכליתו להדק את הסיפוח והכיבוש בירושלים המזרחית.

תוכנית הרכבל, אשר אושרה בידי ממשלת נתניהו ב-2018, עוררה התנגדות ציבורית חריפה. לפי התוכנית, יוצבו לאורך מסלול הרכבל 15 עמודי ענק בגובה של עד שמונה קומות, ועל הכבלים המתוחים ביניהם יעבור הרכבל שיפגע בנופים של אגן העיר העתיקה. הרכבל, שייצא ממתחם התחנה, יעבור בדרכו להר ציון מעל גיא בן הינום, גיא היסטורי שבו לא בוצע מעולם פיתוח מודרני, ויפגע בקו הרקיע של ירושלים.

מהר ציון ימשיך הרכבל לאורך החומות עד מתחם קדם, שייבנה כעשרים מטר מחומות העיר העתיקה ויפגע גם הוא בחזותן. את התוכנית השנויה במחלוקת קידמו משרד התיירות והוועדה לתשתיות לאומיות (ות"ל). בשל מאפייניו התחבורתיים יקודם הפרויקט לא בהליכי התכנון הרגילים, מה שפוגע ביכולתו של הציבור להתנגד לתוכנית.

תוכנית רשלנית

"תוכנית הרכבל היא תוכנית רשלנית שלא הייתה צריכה לבוא לאוויר העולם", נמסר מארגון הארכיאולוגים עמק שווה. "ארגוני סביבה, משתמשי תחבורה ציבורית, מורי דרך וארכיאולוגים – כל הארגונים המקצועיים הרלוונטיים לרכבל התייצבו נגדו והצביעו על הכשלים של התוכנית. אך בגלל

טורבינות הרוח בהר בני רסן במרכז רמת הגולן (צילום: גיאגיא)א

אנרגיה ירוקה - לא בכל מחיר

נוספות באזור עין חרוד, כסרא-סמיע ויאנוח ג'ת בגללכוע ובגליל, וסמוך לערד שבנגב. התנגדות התושבים נובעת מהפגיעה בנוף, ממפגעי רעש וריצוד (החזר אור מלהבי הטורבינות לכיוון בתי התושבים) ומפגיעה בשטחים הפתוחים המצטמצמים והולכים. החברה להגנת הטבע מסרה: "יש להימנע מקידום תוכניות חדשות של טורבינות רוח עד אשר יצטבר די ידע יישומי על אודות השפעות המתקנים שכבר הוקמו על סביבתן האנושית והטבעית בהיבטים של בריאות, פיתוח ודיור, נוף ובעלי כנף".

לפי רשות הטבע והגנים, "האנרגיה המתחדשת רצויה, אך לא בכל מחיר ולא בכל מקום, ורק לאחר סקרים מקצועיים ומקיפים לבחינת השלכות אמצעי הייצור וההולכה שלה על בעלי הכנף – הנודדים והמקומיים. הגולן – היום אזור ספר מן האחרונים בארץ שאליו ניתן לברוח ולהתענג בו על מרחבים פתוחים, פסטורליים ונטולי הפרעות נופיות – ישנה את פניו בעתיד הנראה לעין ויותר ללא נשרים, ללא רחמים וללא דורסים גדולים אחרים. וכל זה בגלל החלטה מוטעית".

שיטות התכנון האגרסיבי הרווחות בישראל מסכות נזק רב לתושבים ולסביבה. נוכח התנגדותם של התושבים ושל ארגוני סביבה ומומחי תכנון, עמדת משרד האנרגיה היא לכל הפחות תמוהה. התועלת האנרגטית הצפויה מהטורבינות נמוכה, וניתן למצוא לה חלופות ירוקות כמו התקנת פאנלים סולאריים על גגות הבתים, שיצמצמו את הפגיעה בשטחים פתוחים. על המעבר למשק אנרגטי ירוק להתבצע תוך שיתוף דמוקרטי של התושבים ולא מעל ראשם, ולהביא בחשבון שיקולים סביבתיים נוספים.

"כן לאנרגיה מתחדשת, לא לפגיעה בטבע ובנוף הגולן" – זו העמדה שביטאה רשות הטבע והגנים ב-2017 נגד התוכניות להקמת טורבינות רוח להפקת חשמל ברמת הגולן הכבושה. במהלך שנות ה-80 וה-90 החלה הקמתן של טורבינות רוח ברמת הגולן. בשנים האחרונות חלה האצה בפיתוח, עם הקמתה של חוות רוח בעמק הבכא ב-2018. השנה החלה הקמת חוות רוח בדרום רמת הגולן, סמוך לתל פארס. החווה, בבעלות החברות הפרטיות אנלייט ואוירם, צפויה לכלול 39 טורבינות ולהפיק 190 מגה וואט שיימכרו לחברת החשמל. התוכנית להקמתה אושרה בממשלת נתניהו-גנץ בשנת 2020. כמו כן קיימות תוכניות להקמת טורבינות רוח סמוך ליישובים הסוריים הכבושים מג'דל שמס, מסעדה, בוקעתא ועין קניא שבצפון הרמה. התושבים, שכפריהם סופחו לישראל עם סיפוח רמת הגולן ב-1981, מתנגדים בחריפות להקמת הטורבינות. יצוין כי נכון ל-2016, פחות מ-10% מתושבי הכפרים החזיקו בתעודת זהות ישראלית.

משרות הטבע והגנים נמסר: "המדינה עומדת בפתחו של תהליך הכרחי של מעבר מאנרגיות מזהמות לאנרגיות מתחדשות. אך יותר ויותר חוקרים בארץ ובעולם מעלים חששות מפני תופעות הלוואי של חלקן – החל בפגיעה בבריאות בני האדם המתגוררים בקרבת מקום וכלה בפגיעות מוכחות במערכות אקולוגיות רגישות. בעוד שהפגיעה בבעלי הכנף תהיה אנושה, תוספת האנרגיה הצפויה למשק החשמל מטורבינות הרוח בתל פארס תהיה זעירה – פחות מ-0.5% מכלל אנרגיית החשמל".

משרד האנרגיה הציב לעצמו יעד לייצר 800 מגה וואט בשנה מאנרגיות מתחדשות, ולשם כך מקדם הקמה של חוות רוח

פאולו פריירה ופדגוגיית המדוכאים

המחנך המהפכן נדרש, לדברי פריירה, לכוון למן ההתחלה את מאמציו, ואת מאמציהם של תלמידיו, לעסוק בחשיבה ביקורתית ובשאיפה להומניזציה הדדית. לשם כך יש לכוון את יחסי המורה-תלמיד על בסיס של שותפות, ולנהל דיאלוג סביב בעיותיהם של בני האדם. החינוך המשחרר מתבסס לדבריו על פעולות של הכרה, לא של העברת מידע. הכרה שכזאת ניתן להשיג רק דרך פתרון הסתירה שבין המורה לתלמיד באמצעות כינון דו-שיח, אשר שובר את הדגמים האנכיים המאפיינים את החינוך הבנקאי.

יעדי המחנך הביקורתי

מטרתה של אסכולת הפדגוגיה הביקורתית היא לסייע ללומדים לאתר את הכוחות הטמונים בהם ובקבוצה אליה הם משתייכים, ובמיוחד את כוחם לשנות את חייהם האישיים והחברתיים. על גישה זו כתבה אשת החינוך חגית גור: "אחד ממנגנוני הדיכוי של המעמד ההגמוני הוא לכודת האזרחים – לפרק קהילות, איגודים מקצועיים, תנועות פוליטיות – כדי להחליש אותם. החינוך המשחרר מעצים את יחסי הגומלין בין היחיד ובין הקבוצה ובונה קבוצות בעלות מטרות משותפות שיכולות לחולל שינוי. בפדגוגיה הביקורתית השיחות וההתחברות לכוון האישי והקבוצתי הן אבני יסוד".

לאחר שנים ארוכות בהן נאלץ לשהות בגלות, ב-1979 הורשה פריירה לשוב לארצו. עם שובו ב-1980 בחר פריירה להמשיך את עשייתו הפוליטית במסגרת מפלגתית, והצטרף למפלגת הפועלים (PT) שנוסדה באותה שנה. ב-1986, כאשר זכתה המפלגה בבחירות העירוניות שהתקיימו בסאו פאולו, מונה פריירה לשר החינוך בעיר. ב-2 במאי 1997 הלך פריירה לעולמו כתוצאה מאי ספיקת לב.

השתקה וחינוך אנטי-דיאלוגי

בפרק שחותם את ספרו המפורסם, מציג פריירה את הפעולות אשר הופכות את החינוך כלי שרת בידי המדכאים. פעולות אלה מכנה פריירה "חינוך אנטי-דיאלוגי": מניפולציה, הפרד ומשול ופלישה תרבותית. פריירה פרסם את ספרו באמריקה הלטינית ב-1968, אולם חלק זה נדמה כאילו נכתב על אודות מערכת החינוך הישראלית של 2021.

בחוודש מאי האחרון, בראיון טלוויזיוני, טען שר החינוך דאז יואב גלנט כי מטרת מערכת החינוך הישראלית היא מחיקת הזהות הפלסטינית של האזרחים הערבים: "אני לא רוצה להיות במצב שילד בלוד גדל על נרטיב פלסטיני, גם אם הוא ערבי". גלנט הוא אומנם מייצגה הגס והבוטה ביותר של גישה זו, אך הוא בוודאי אינו מבטא היחיד.

פאולו פריירה כלול בסילבוסים בחוגים להכשרת מורים באוניברסיטאות ובמכללות בישראל. אולם המערכת אליה מגיעים בוגרי מוסדות אלה היא מערכת כוחנית, דורסנית ומשתקה, אשר לא מתעניינת בדיאלוג או בשיח שבכוחם לערער את הנחות היסוד העומדות בבסיסה של החברה הישראלית: ציונות וקפיטליזם. עבור הציבור הערבי – הציבור המדוכא ביותר בחברה זו – משמשת מערכת החינוך כלי שנועד להכניעו ולאצו לקבל את העליונות היהודית, ובכך להנציח את מצבם של המדוכאים. על מנת לעצב חברה צודקת ושוויונית יותר, עלינו להוציא את פריירה ממסדרונות האקדמיה ולהכניסו לתוך כיתות הלימוד.

אדם אלי

בספטמבר האחרון מלאו מאה שנה להולדתו של פאולו פריירה, המחנך והתיאורטיקן הנחשב אביה של גישת הפדגוגיה הביקורתית. פריירה נולד ב-1921 במדינת פרנמבוקו בברזיל, שם החל לעבוד כמחנך בראשית שנות הארבעים של המאה העשרים. עם מינויו למנהל מחלקת החינוך והתרבות של השירות הסוציאלי במדינת פרנמבוקו, החל לעבוד באופן מקיף ושיטתי בקרב עניים אנאלפביתים, ובמיוחד בהוראת קרוא וכתוב בקרב אוכלוסיות מבוגרות. עבודה זו – על הפן הפוליטי שבה, במדינה בה יידע קרוא וכתוב היה תנאי להצבעה בבחירות – משכה אליו את תשומת ליבה של החונטה הצבאית ששלטה בברזיל לאחר ההפיכה ב-1964. פריירה נאסר, ובהמשך יצא לגלות בבוליביה ובצ'ילה. בתקופה זו פרסם פריירה את ספרו הידוע ביותר "פדגוגיה של המדוכאים", אשר יצא לאור בשנת 1968. הספר מביא לידי ביטוי מסקנות אליהן הגיע פריירה בשנות עבודתו בקרב האוכלוסיות העניות והמוחלשות ביותר בארצו. ניכרו בו השפעותיהם של רעיונות סוציאליסטיים ומרקסיסטיים, וכן השפעותיו של הוגים פוסט-קולוניאליסטים כמו פרנץ פאנון. לצידם, באופן בולט, ניכרות בו גם השפעות נוצריות, המגלמות את המזיגה הרעיונית שהתקיימה בפריירה עצמו, כמייצג של זרם הנצרות הסוציאליסטית.

פדגוגיה של המדוכאים במקום חינוך בנקאי

הספר מסביר מדוע נחוצה פדגוגיה של המדוכאים ככלי שנועד להחזיר להם את האנושיות שנשללה מהם. לתפיסתו, אל למדוכאים להפוך מדכאים בעצמם. מאבק השחרור אותו מציג פריירה נועד לשחרר את המדוכאים ואת המדכאים גם יחד. כדבריו: "אסור שבמאמציהם להשיב את אנושיותם (מאמץ שהינו אחת הדרכים ליצירת אנושיות זו), יהפכו המדוכאים עצמם למדכאים של המדכאים, אלא עליהם לשקם את אנושיותם של אלה ושל אלה גם יחד".

לפדגוגיה של המדוכאים שני שלבים חיוניים: בשלב הראשון על המדוכאים להכיר את טבע הדיכוי, על מנת לסיימו. לשם כך יש להבין את מטרותם של המדכאים, שהיא מטרה חומרית: השגת כוח ושליטה על בני אדם הנתפסים כמשאב חומרי. השלב השני, לפי פריירה, הוא דיאלוג שנועד להביא להומניזציה של כלל החברה. רק המדוכאים יכולים להפוך את האדם לאנושי יותר: "רק כוח שמקורו בחולשתו של המדוכא יהיה חזק דיו לשחרור שניהם".

פריירה מתח ביקורת חריפה על מה שהוא הגדיר "התפיסה הבנקאית" של החינוך, וכן על הדיכוי המדידה בו לתלמיד, כאמצעים של דיכוי. הוא תקף את תהליך הלמידה בו המורה מעביר חומר והתלמידים נדרשים לשנן אותו, משל היו כלי קיבול ריק שתפקיד המורה למלאו בידע. "התפיסה הבנקאית" מדכאת חקירה ולמידה, מעודדת גישה פסיבית וצייתנית ומשמשת חלק משמעותי מתהליך הדיכוי: "ככל שהם מקבלים בשלמות רבה יותר את התפקיד הפאסיבי שנוכח עליהם, הם נוטים להסתגל אל העולם כמות שהוא [...] יכולתו של החינוך הבנקאי לצמצם או לחסל את כוחות היצירה של התלמידים ולטפח את אמונתם בכול, משרתת את האינטרסים של המדכאים, אשר אינם מעוניינים בחשיפתו של העולם או בתמורה כלשהי בו [...] בהיותו אמצעי למימוש השליטה, מטפח החינוך את אמונם של התלמידים בכול, תוך כוונה אידאולוגית [...] ללמדם להסתגל לעולם הדיכוי".

מולו ביולי האחרון, בבחירות המקדימות שנערכו לקבוע את זהות המועמד של השמאל המאוחד בבחירות לנשיאות. לא קלה תהיה דרכו של בוריק למימוש הבטחותיו. זאת נוכח הכוחות הפנימיים בצ'ילה שינסו לבלום כל שינוי, ועל רקע המשבר הכלכלי והחברתי הפוקד את אמריקה הלטינית בעקבות מגפת הקורונה, וגם בשל הקוטביות הפוליטית הקיימת בכל מקום בין השמאל לימין הקיצוני הניאו-ליברלי. כך היה בבחירות שנערכו השנה בפרו ובהונדורס ואשתקד בבוליביה, וכך מסתמנות גם מערכות הבחירות האמורות להתקיים בשנה הקרובה בברזיל ובקולומביה.

שתי מערכות בחירות מכריעות

ניצחון של השמאל בבחירות שיתקיימו באוקטובר 2022 בברזיל עשוי לשנות את יחסי הכוחות הפוליטיים ביבשת. נשיא ברזיל לשעבר אינסיו "לולה" דה סילבה יתמודד כמועמד משותף של מפלגתו, מפלגת העובדים, ושל הקומוניסטים מול הנשיא הימני הכושל ד"איר בולסונרו. אתגר נוסף יהיה לנצח בסנאט ובפרלמנט הפדרליים ובפרלמנטים האזוריים. לולה קידם בעבר חקיקה של צדק חברתי וסביבתי, אך נתקל בהתנגדות קשה מצד הרוב הימני בפרלמנט ובסנאט. יצוין כי לולה טרם הכריז רשמית על מועמדותו, אבל בסקרים שפורסמו בסוף השבוע הוא מוביל עם 46% תמיכה, לעומת פחות מ-20% לטובת בולסונרו.

גם לראש עיריית בוגוטה ולוחם הגרילה לשעבר גוסטבו פטרו סיכויו של ממש לנצח בבחירות שיערכו בקולומביה בחודש מאי הקרוב. פטרו שותף בקואליציה רחבה של השמאל ("הברית ההיסטורית למען קולומביה" שמה) הכוללת עשרות מפלגות ותנועות שמאל, תנועות סביבתיות וארגונים של העמים המקוריים, ובהם המפלגה הקומוניסטית ואף הפלג השמאלי של המפלגה הליברלית הוותיקה.

לרשימה זו יש להוסיף את הבחירות שנערכו בסוף נובמבר בהונדורס, בהן נבחרה לנשיאות, לראשונה בתולדות המדינה, אישה: מועמדת השמאל קסיומרה קסטרו. היא ניצחה את נסרי עספורה, פוליטיקאי ממוצא פלסטיני ומועמדו של הנשיא הימני היוצא חואן אורלנדו הרננדס. לפי התוצאות הרשמיות זכתה קסטרו ב-54% מקולות הבוחרים לעומת 34% בהם זכה עספורה. מועמד המפלגה הליברלית הוותיקה, יאני רוזנטל, זכה בפחות מ-12% מהקולות.

זהו ניצחון כפול: קסטרו אינה רק האישה הראשונה שנבחרה לנשיאות, אלא גם הנשיאה הראשונה מטעם החזית השמאלית "ליברה". בכך שברה קסטרו את השיטה בהונדורס, במסגרתה החזיקה תמיד בשלטון אחת משתי המפלגות הבורגניות הגדולות: הלאומית והליברלית. קסטרו מסרה כי בכוונתה לקדם רפורמות חברתיות וכלכליות, להכיר בנישואים בין בני אותו מין, לבטל את איסור ההפלות "יחשוב מכל: להשליך לפח ההיסטוריה את מורשתו של הנשיא המושחת הרננדס". בשנה האחרונה נערכו הפגנות גדולות נגד הנשיא היוצא, בהן דרשו המונים את התפטרותו.

הרננדס היה ראש הממשלה הראשון שביקר בישראל לאחר הקמת "ממשלת השינוי" בראשות נפתלי בנט, והוא מגדיר עצמו "ידיד קרוב" של ראש הממשלה לשעבר בנימין נתניהו. נגד הרננדס הפרו-אמריקאי אף מנוהלת כעת חקירה בארה"ב בנושא סחר בסמים. אחיו יושב שם בכלא מאותה סיבה.

ניצחונות השמאל בצ'ילה, בפרו, בבוליביה ובהונדורס, והסיכויים לניצחונות נוספים בבחירות בברזיל ובקולומביה, הם חלק מגל שמאלי השוטף את היבשת. ניצחונות אלה עשויים לשנות את המפה הפוליטית של אמריקה הלטינית מן הקצה אל הקצה.

אפרים דויד

כרזה צ'ילאנית עם סיסמת הבחירות של בוריק: "כדי לחיות טוב יותר"

בעקבות תוצאות הבחירות בצ'ילה

שנת מבחן לשמאל באמריקה הלטינית

מאות אלפים יצאו בשבוע שעבר (20.12) לרחובות סנטיאגו, בירת צ'ילה, כדי לחגוג את ניצחונם בבחירות לנשיאות של מנהיג מרד הסטודנטים ב-2011 ומועמד השמאל, גבריאל בוריק. בוריק (35), הנשיא הצעיר בתולדות צ'ילה, נבחר במספר הקולות הגדול ביותר: יותר מ-4.6 מיליון אזרחים נתנו לו את קולם.

בוריק התמודד מטעם "החזית הרחבה" – מערך כוחות שמאל ובהם המפלגה הקומוניסטית. מולו התמודד איש הימין הקיצוני, חוזה אנטוניו קאסט (55). המפלגה הקומוניסטית בירכה את בוריק בעקבות ניצחונו וקראה לו להמשיך בדרכו של הנשיא הסוציאליסטי סלבדור איינדה ולחולל רפורמות כלכליות וחברתיות עמוקות במדינה.

אך מלאכתו של הנשיא הצעיר לא תהיה קלה: למפלגות הימין כמחצית מהמושבים בפרלמנט ובסנאט. זה גם מצבו של אלברטו קסטיליו, הנשיא שמאלי שנבחר ביוני האחרון בפרו (שכנתה הצפונית של צ'ילה). רבים חוששים שבוריק יאלץ להגיע לפשרות כדי לקדם את מדיניותו. במסיבת הניצחון הכריז הנשיא החדש: "ייתכן מאוד שבשלטון נעשה שגיאות – צאו לרחובות כדי לחקנן".

ערש הניאו-ליברליזם וקבן

כדי לחולל את המהפך בפוליטיקה הצ'ילאנית נדרשו שנתיים של מאבקים חברתיים נחושים, כולל במהלך משבר הקורונה. בעקבותיהם נבחרה אסיפה מכוננת שתפקידה לנסח חוקה חדשה למדינה הדרום-אמריקאית במקום החוקה של משטר פינודה הפשיסטי (1973-1990). רוב הנציגים שנבחרו לאסיפה הם אנשי שמאל ונציגי העמים המקוריים ("אינדיאנים").

בוריק לא הסתיר את איבתו לעידן פינודה ולמורשתו הקפיטליסטית הניאו-ליברלית העקובה מדם. "צ'ילה הייתה ערש המשטר הניאו-ליברלי בעולם וכאן נקבור את הניאו-ליברליזם", הכריז הנשיא החדש במהלך מערכת הבחירות. זו הייתה הסיסמא של התקוממות העממית שפרצה ב-2019, וגם המצע המשותף לו ולמועמד הקומוניסטי ממוצא פלסטיני, דניאל חדואה, שהתמודד

מתארגנת סביב ערכים כמו זכויות אדם, קשה יותר לגייס לגיטימיות לפעילות אלימה כלפי אוכלוסייה כבושה. כדי להתגבר על כך נדרשת עבודה רבה מצד מעצבי דעת קהל, פוליטיקאים ואנשי צבא, המתאמצים להצדיק פעולה החורגת מתחומי הנורמות החברתיות המקובלות.

אינדוקטרינציה מיליטריסטית עלולה לחזק את הלגיטימיות של פעילות כוחות הכיבוש, אך יש לה מגבלות. לכן מסתמכת לעתים פעילות הדיכוי על צידוקים מהתחום הדתי ("חילול השם"), או על צידוק ארגוני-צבאי ("הפעולה הייתה מקצועית ונחוזה משיקולים מבצעיים"). כלומר, הבניית הצבא כארגון מקצועי מאפשרת לו לשמור על אוטונומיה, וכך להגן על הלגיטימיות שלו.

באפילוג מערערים הכותבים על הפרדיגמה הרווחת במחקר, לפיה הישראלים חיים בהכחשה עמוקה המתבססת על הסתרה של המציאות בשטחים הכבושים. תחתיה הם מציעים פרדיגמה חדשה, לפיה החברה הישראלית משוסעת ונקלעת למשבר עמוק. מצב זה מחייב המצאת לגיטימציות מגזריות, כאשר לכל מגזר לגיטימציה ההולמת את ערכיו. במאמרה "הוצאת הקטלניות מן הארון? הקטלניות בשירות הרכשת הלגיטימציה לאלימות צבאית", מציגה עפרה בן ישי את הפרשנויות השונות שמעניקות קבוצות בחברה הישראלית לרעיון הקטלניות שהציג הרמטכ"ל אביב כוכבי – רעיון שנלקח מהצבא האמריקאי. הקבוצה הליברלית, הדוגלת באתוס טכנולוגי-בירוקרטי, מפרשת רעיון זה כמקצועיות טכנולוגית וכמאפיין של צבאות מודרניים. בפריזמה לאומנית, מתפרשת הקטלניות כהחזרת הכבוד והאקטיביות שאבדו לצבא, כביכול.

הצבא פועל כארגון עסקי, הפונה לקבוצות שונות באמצעות "אסטרטגיות שיווק" שונות, ומשתתף באופן פעיל בפוליטיקה הישראלית כדי לגייס לגיטימציה לפעולותיו. נקודה חשובה העולה בספר היא מצבו האמורפי של הכיבוש בגדה המערבית. הכיבוש המתמשך משאיר לחיילים בשטח מרחב תמרון, והלגיטימציה לפעולותיהם משתנה בהתאם לנסיבות. דוגמא בולטת לכך הייתה הירי של החייל אלדור אוריה בפלסטיני השרוע על הקרקע. הצבא, שהיה מעוניין להגן על הלגיטימיות של פעולותיו, גינה את מעשהו של אוריה. אך פוליטיקאים לאומנים גיבו אותו, כדי להקנות לגיטימיות לפעולות דומות שמבצעים חיילים אחרים.

השינוי התודעתי שמציע הספר הוא כפול. ראשית, הוא מראה כי הכיבוש אינו מובן מאליו, אלא מצריך עבודת תחזוקה ציבורית ופוליטית ניכרת. שנית, השסע בין מתנגדי הכיבוש לתומכיו עודנו שריר וקיים, על אף מאמציהם של פוליטיקאים ואנשי תקשורת להציג קונסנזוס ציבורי התומך ב"ניהול הסכסוך". במבוא לספר כותבים לוי ובן ישי: "הערפול המכוון של זמן, מרחב, שייכות ומחויבות – בחברה השסועה בין אמות מידה צרכניות וליברליות לבין שאיפות דתיות ולאומיות – מאפשר את הלגיטימציה למופעי אלימות השבים וחוזרים על עצמם, נטולי סוף הנראה לעין".

חשוב מכל, ההתמקדות המחקרית והפוליטית בבקיעה הלגיטימציה ובניסיונות לכסותם מציעה דרך התנגדות לכיבוש ולאלימות הצבאית. ארגונים המתנגדים לכיבוש כמו "רשת מסרבות", המעודדת צעירות וצעירים לסרב לשירות צבאי, זוכים בתהודה ציבורית רחבה בדיוק משום שהם חושפים את העדר הלגיטימציה לפעילות צבאית אלימה בקרב חלקים גדולים בחברה הישראלית. לעומת זאת, יוזמות כמו "צמצום הסכסוך" נועדו להרדים את השיח הציבורי, לקנות למסד זמן ולגיטימציה ולהרגיע את המצפון הישראלי.

זהר אלון

לחשוף את מנגנוני ההצדקה של הכיבוש

חמישים וארבע שנות כיבוש שינו באופן מהותי את אופי הצבא הישראלי. מטרתו העיקרית השתנתה מלחימה נגד צבאות סדירים של מדינות (סוריה, מצרים וירדן) לשיטור ולדיכוי אוכלוסייה אזרחית וללוחמה נגד ארגוני גרילה. על רקע זה פורסם לאחרונה קובץ מאמרים חדש (פרדס, 2021) בעריכת יגיל לוי ועפרה בן ישי, העוסק בלגיטימציה המשתנה לאלימות הצבאית שמפעילה ישראל. נקודת המוצא המשותפת של המאמרים היא שלגיטימציה זו אינה קבועה, אלא בלתי-יציבה ואף מעורערת.

כדוגמא לכך מציגים לוי ובן ישי את שיעור הגיוס לצבא לאורך שנים. הירידה המתמדת בשיעור הגיוס מבטאת את השינוי האידיאולוגי והנרטיבי שמתחולל בחברה הישראלית מאז שנות ה-80: מחברה קולקטיביסטית-מגויסת לחברה אינדיבידואליסטית, המאמצת את ערכי השוק החופשי. הנכונות של צעירים ישראלים להקריב את חייהם פחתה באופן משמעותי, ומלחמות כבר אינן זוכות בתמיכה קונסנזואלית כפי שהיה ב-1973 או בפלישה ללבנון ב-1982. לפיכך, הלגיטימציה לפעילות צבאית אלימה משתנה בהתאם לזמן, להקשר ולמרחב.

בספר שלושה חלקים: המשגה, ניהול הלגיטימציה והמיקוח על הלגיטימציה. לגיטימציה היא מושג סוציולוגי הבוחן את החפיפה בין הערכים והנורמות החברתיות לבין פעולות אותן מבצע ממסד חברתי או מדיני. כאשר החברה

עם עובדי טבע

הסתדרות האחיות: ללא הגנה

מאלימות - נפסיק לחסן

יור הסתדרות האחים והאחיות בישראל, אילנה כהן, אמרה השבוע (26.12) בריאיון לתחנת הרדיו 103 אפ. אס. כי תורה לחברות ולחברי האיגוד להפסיק לחסן בבתי הספר אם לא תסופק להם אבטחה נגד אלימות. "אם לא יגנו על האחים והאחיות, אנחנו נורה להם לא לחסן – חד וחלק", אמרה כהן. זאת, על רקע מבצע חיסוני השפעת ותקיפת אחות שחיסנה ילדים בבית ספר בשבוע שעבר בידי מתנגד חיסונים.

ב-15 בדצמבר נערכה שביתת אזהרה של האחיות בכל מערכת הבריאות בעקבות מקרי אלימות כלפי הצוות הרפואי. לדברי כהן, הארגון לא יחסס לנקוט צעדים נוספים עד למציאת פתרון לבטיחה. "אנחנו מתריעים שוב ושוב, אבל לצערי הרב נראה כי עד שלא יהיה אסון דבר לא ישתנה. מי שמגיע לעבודה צריך לחזור הביתה בשלום", אמרה.

עובדי טבע מפגינים נגד פיטורים (צילום: ההסתדרות)

ההסתדרות הכריזה סכסוך עבודה במפעל קונצרן טבע בכפר סבא בעקבות הפרת הסכם העבודה הקיבוצי ופגיעה בוועד העובדים.

במכתב ששלח בשבוע שעבר לראשי טבע הבהיר יו"ר איגוד עובדי המזון והפרמצבטיקה, אליעזר בלו, כי לפני כמה חודשים פנתה ההנהלה להסתדרות ולוועד העובדים וביקשה את הירמתמות לטובת "אופטימיזציה באתר בכפר סבא". "ועד העובדים באתר כפר סבא וההסתדרות, שראו לנגד עיניהם את טובת העובדים והמפעל, נרתמו למהלך לא פשוט שלאחריו נחתם הסכם קיבוצי. לפי אותו הסכם מסיימים עובדים רבים את עבודתם, ממש בימים אלה". כתב בלו.

"לא יבשה הדיו על הניירות ואנו רואים כי כמעט כל ההסכמות מופרות. בניגוד למוסכם מוכנסים למפעל קבלנים וכן הוצאו פונקציות להורדו. זאת בנוסף להתנהלות שאינה תואמת את ההסכם הקיבוצי בכל הנוגע לרשימות המפוטרים. נוסף לכך מתברר כי המשרות שהתייתרו, לטענת ההנהלה – כלל לא התייתרו. יש ניסיון לאחד משרות באתר, לרבות שינוי הגדרות תפקיד של עובדים כך שיחליפו את העובדים שפוטרו. אם לא די בכך, באתר המשרות של טבע נפתחו כמה משרות לתפקידים של עובדים שפוטרו בהליך".

עוד הוסיף בלו כי הנהלת האתר מדברת מסרים המנוגדים לתוכן ההסכמים הקיבוציים ומכוונים נגד נציגי העובדים באתר. בלו אף טען כי מנהלת האתר, שוש נוימן, פעלה במטרה לפגוע ביו"ר ועד העובדים אלירן קוזליק, באופן אישי, ופנתה לחברי הוועד האחרים במטרה לברר כיצד ניתן להדיחו. בהודעה שפרסם יו"ר ועד העובדים קוזליק נמסר, כי סכסוך העבודה הוכרז לאחר שהנהלת החברה לא השיבה למכתבו של בלו. קוזליק הוסיף: "אין לנו עוד אפשרות לשבת רגל על רגל בעת שנעשים מהלכים מצד גורמי ניהול לפגוע בעבודה המאורגנת באתר ולהחליש את הכוח הארגוני שלנו. אנו לא נאפשר זאת".

קוזליק הדגיש כי העובדים נתנו הזדמנות אמיתית לשיתוף פעולה עם ההנהלה, ונכנסו מתחת לאלונקה להבראת האתר. "לצערנו ההנהלה לא רק שלא נתנה דוגמא אישית, היא המשיכה לכאורה את 'חגיגות הבזבוז' תוך קיום ישיבות וכנסים שלהם מחוץ לאתר ובבתי מלון, ואת ההירמתמות שלנו פירשו כחולשה".

מי יגן על נפגעות במהלך טיפול רפואי

דיון סוער נערך השבוע (27.12) בוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי על פגיעות מיניות והטרדות מיניות במהלך טיפול רפואי. במהלך הדיון טענו נציגות קופות החולים כי לא הכירו את החוק שמחייב אותם לדווח לפרקליטות. נציגת הלאומית אף אמרה: "הכשלים שפה הועלו הם כשלים שאנחנו ערים להם". נציגת משרד הבריאות הוסיפה: "צריך לזכור שיש התנגדות של הקופות וגורמים אחרים להעביר לנו מידע". יו"ר הוועדה, ח"כ עאידה תומא-סלימאן (חד"ש – הרשימה המשותפת) זעמה על היחס לנפגעות: "אם המדינה לא תגונן עליהן אז מי יגונן עליהן?".

מועדון הגדה השמאלית

אחד העם 70, ת"א

חגיגת שנה חדשה

מועדון הגדה השמאלית חוגג 35 שנות פעילות

יום שישי, 31.12, בשעה 22:00

הקרנת הסרט

באטל רויאל / קינג' פוקסאקו

יפן, 2000; 112 דקות (יפנית עם כתוביות בעברית)

מוצ"ש, 1.1, בשעה 20:00

השבוע באתר "זו הדרך"

הסכם כניעה של ההסתדרות בבנק דיסקונט, מת דזמונד טוטו, הפגנת החקלאים מול ישיבת הממשלה, ועוד...

zoha.org.il

ת"ד 26205, ת"א 6126102, מל' 03-6293944, zohaderekh@gmail.com

אתר זו הדרך zoha.org.il :מק"י maki.org.il info@maki.org.il